

Askeryds kyrkogård

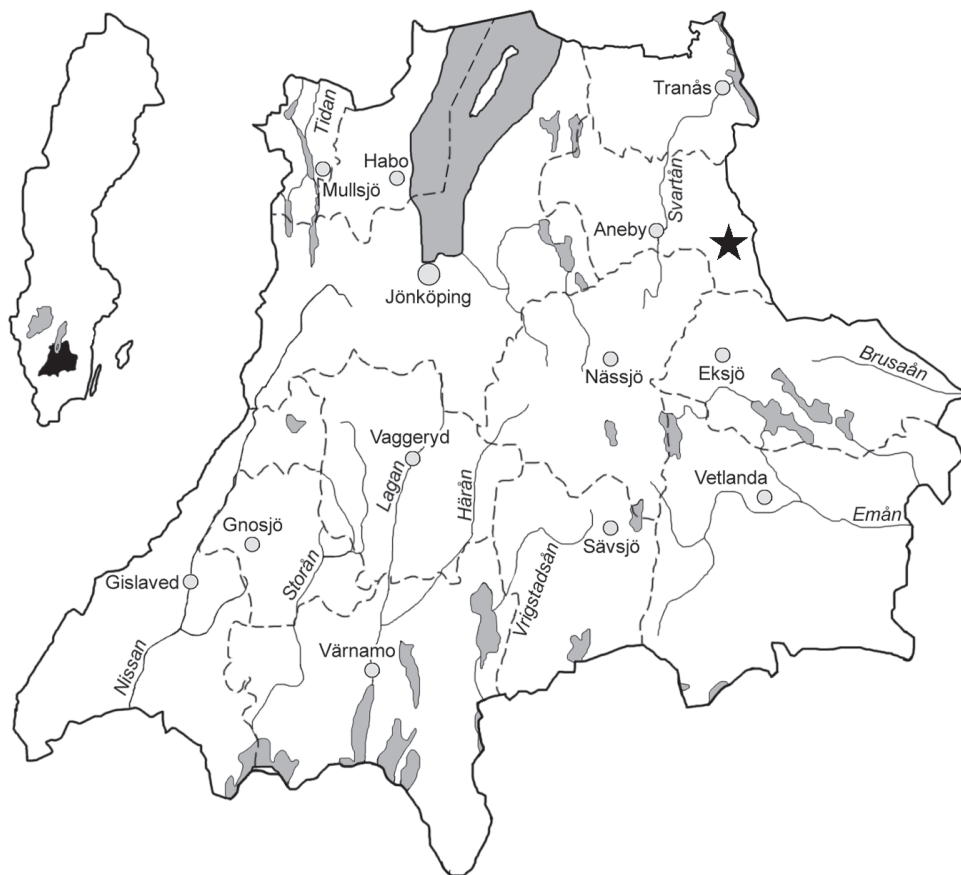

Antikvarisk medverkan i samband med
yttre renovering av gravkapell

*Askeryds socken i Aneby kommun,
Jönköpings län, Linköpings stift*

Askeryds kyrkogård

Antikvarisk medverkan i samband med
yttre renovering av gravkapell

Rapport och foto: Robin Gullbrandsson
Grafisk mall: Anna Stålhammar
Tryck: Arkitektkopia, Jönköping

Jönköpings läns museum, Box 2133, 550 02 Jönköping
Tel: 036-30 18 00
E-post: info@jkpglm.se
www.jkpglm.se

Utdrag ur tryckta och ajourhållna ekonomiska kartor är återgivna enligt tillstånd:
© Lantmäteriet. Ärende nr MS2007/04833.

© JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM 2015

Innehåll

Inledning.....	5
Syfte	5
Historik.....	6
Beskrivning inför åtgärder.....	7
Vidtagna åtgärder	8
Sammanfattning.....	8
Referenser.....	10
Administrativa uppgifter.....	10

Bilaga

Materialspecifikation

Utdrag ur digitala fastighetskartan blad 64E 0jN.

Askeryds kyrka och gravkapell från väster, fotograferade 2004. Redan då var färgen på gravkapellets plåttak till stor del försvunnen åt väster. Foto: Jonas Haas.

Inledning

I oktober 2012 tog Atrio arkitekter i Västervik fram en arbetsbeskrivning för utvändig renovering av gravkapellet på Askeryds kyrkogård åt Aneby kyrkliga samfällighet (daterat 25 oktober 2012). Länsstyrelsen lämnade tillstånd till arbetena den 31 januari 2013. Arbetena genomfördes från juli till och med oktober 2015. Entreprenör var byggmästare Tomas Ljungdahl, Tranås, och för antikvarisk medverkan svarade antikvarie Robin Gullbrandsson, Jönköpings läns museum, som även sammanställt föreliggande rapport. Slutbesiktning genomfördes den 25 september 2015.

Syfte

Arbetena syftade till att åtgärda puts- och fogskador på fasader samt ommålning av takplåt. Rapporten syftar till att utgöra en dokumentation av arbetenas art och omfattning, samt av material- och metodval.

Kyrka och gravkapell på fotografi från norr 1937. Båda byggnaderna har en täckning av svartmålad järnplåt, troligen från sent 1800-tal med enkelfals och jämna hakfalsar. Notera att gravkapellet har slätputsade hörnomfattningar.

Historik

Gravkapellet är byggt som gravkor åt familjerna von Krusenstjerna och Schmiterlöv. Uppenbarligen byggdes det gemensamt av socknens båda adliga familjer någon gång mellan 1791 (då begravingar inne i kyrkan förbjöds) och 1801 då säteriet Askeryd gick ur släkten Schmiterlöws ägo. Den ene byggherren bör ha varit sjöofficeren Mauritz Salomon von Krusenstjerna (1746–1810) med maka Anna Magdalena Grubbe (1765–1835) på säteriet Edhult. Krusenstjerna var i tjänst hos Ostindiska kompaniet och deltog i flera av dess Kinaresor mellan 1764 och 1784. Den andre byggherren var kaptenen vid Jönköpings regemente, Georg Fredrik Schmiterlöv (1761–1835), gift med Ulrika Christina Magdalena Silfversparre (1764–1818), från vilken han skildes 1801. På 1860-talet överlämnade kvarvarande familjemedlemmar av släkten von Krusenstjerna sin andel av gravkapellet åt församlingen. I slutet av 1800-talet överlämnade även släkten Schmiterlöv sin andel och sedan dess har det använts som bårhus (Våra kyrkor och griftegårdar 1930 samt Andersson, 1981). Senaste utvändiga renoeringen ägde rum 1974 efter förslag av Johannes Dahls arkitektfirma, Tranås. Översyn av

Gravkapellet från sydväst 2004. Foto: Jonas Haas.

tak, puts, måleri gjordes i enlighet med kyrkobyggnaden (ATA). Tydligt lades då ny takplåt. Den gamla täckningen var gjord med enkelfalsning och utan förskjutna hakfalsar enligt ett fotografi från 1937 (samma gällde för kyrkan). Den nya plåt som lades på kyrkan 1976 kallades för "Plaganplåt". Fasaderna putsades och kalkströks. Troligen har takplåten ommålats senast när kyrkans tak ommålades 1994 med Isotrol.

Beskrivning före åtgärder

Gravkapellet är friliggande söder om kyrkan mellan denna och kyrkogårdsmuren. Byggnaden har en kvadratisk plan, är uppfört av gråsten med vitkalkade fasader. Ingång ligger på norra fasaden och på västra respektive östra fasaden finns ett litet småspröjsat fönster målat med grå linoljefärg. Taket är av tälttakskonstruktion och lagt med svartmålad förzinkad plåt (1974) med förskjutna hakfalsar, samma utförande som på kyrkan (1976). Färgen har släppt på stora delar av de södra och västra takfallen. Putsskador finns vid sockel och en bit upp, främst i söder. Det finns också ett antal äldre lagningar med KC-bruk och kross istället för singel som spritssten. Den nakna sockeln har fogar av olika ålder av kalk- respektive cementbruk. Vid västfasaden är mycket vegetation in mot putsen.

Gravkapellet från söder efter ommålning av tak och avfärgning av fasader.

Vidtagna åtgärder

Sprickor och bortfall (främst i söder till höger om fönstret) har åtgärdats med hydrauliskt kalkbruk och rundad spritsten. Putsen har avfärgats med strykningar med obruten vit kalkfärg. Sockelns fogar har lagats med gråpigmenterat hydrauliskt kalkbruk. Takfoten av trä har strukits med linoljefärg i befintlig grå kulör. Takplåten har rengjorts och behandlats med först Isobet som grundfärg (blymönja uteslöts av risk för förtvålning p.g.a. förzinkning), därefter en strykning med Isotrol pansar och slutstrykningar med svart linoljefärg. En singelsträng har gjorts längs södra, västra och norra fasaderna för att minska påfrestningen på putsen vid regn. Mellan singel och gräsmatta sattes ett obehandlat kantstål.

Sammanfattning

Arbetena på gravkapellet har i huvudsak varit av underhållskaraktär.

Från nordost.

Referenser

Tryckta källor och litteratur

Haas, J. 2005. *Kulturbeskrivning och bedömning. Askeryds kyrka. Byggnadsvårdsrapport 2005:31*. Jönköpings läns museum.

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:433-7725-2012
Jönköpings läns museums dnr:107/2013
Byggherre:Aneby pastorat
Entreprenör:Tomas Ljungdahl byggnadsvård
AB, Tranås
Rapportansvarig:Robin Gullbrandsson
Antikvarisk medverkan:Robin Gullbrandsson
Län:Jönköpings län
Kommun:Aneby kommun
Socken:Askeryds socken
Fastighetsbeteckning:Aneby Askeryd 3:1

Dokumentationsmaterialet förvaras i Jönköpings läns museums arkiv.

Materialspecifikation

Plåttak.

Isobet allround, Isoguard pansar, Isotrol taktäck, Introteknik.

Fönsterbleck o vent.luckor i sockel.

Linoljefärg svart, EoC.

Bräda under takfot.

Linoljefärg vit, EoC.

Fasad.

Putslagning med hydrauliskt kalkbruk.

Avfärgning med kulekalk, Målarkalk.

Sockel.

Foglagning med hydrauliskt kalkbruk pigmenterat med oxidsvart o grön umbra.

Byggnadsvårdsrapport 2015:36
JÖNKÖPINGS LÄNS MUSEUM